

Vad gäller i naturreservatet?

Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det inte tillåtet att:

- framföra eller uppställa motordrivna fordon annat än på särskilt anvisad plats,
- gräva upp blommor,
- rida,
- tälta.

För allas trivsel och för att bibehålla reservatets natur- och kulturvärden är det viktigt att alla besökare visar hänsyn.

Halsbandsflugsnappare

Ficedula albicollis

Halsbandsflugsnapparen är Gotlands landsskapsfågel. Den trivs i gamla lövskogar och ängen. Har du tur kan du få se den här i Hörsne Prästänge.

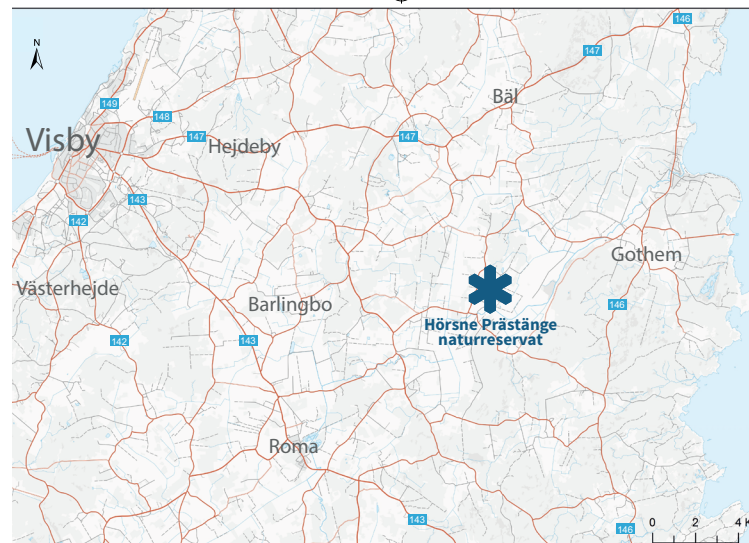
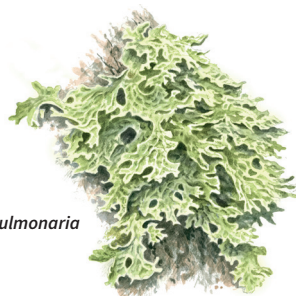

Mindre hackspett
Dendrocopos minor

Kärrknipprot
Epipactis palustris

Lunglav
Lobaria pulmonaria

Naturstig

Hörsne Prästänge

Hitta hit

Hörsne Prästänge ligger ca 1 km norr om Hörsne kyrka. Från Visby kör du österut mot Endre och Dalhem. Fortsätt fram till Hörsne och ta av mot Bara, sedan första höger efter ungefär 400 meter. Håll utkik efter en liten skylt och avtagsväg åt vänster som leder fram till reservatet.

Fakta

Naturreservatet är ett 10 hektar stort ängs- och lövskogsområde. Det inrättades när Naturskyddsföreningen Gotland köpte området år 1986. Naturskyddsföreningen har sedan dess skött ängset som ligger i områdets mitt. Länsstyrelsen ansvarar för områdets naturvårdsförvaltning. En naturstig leder dig runt i den vackra naturen. Du kan bland annat få se många olika orkidéer och Gotlands speciella ängsfågel, halsbandsflugsnapparen.

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län. Tryckeri: iVisby Tryckeri, Visby.
Tryckår: 2019. Kartor: © Lantmäteriet © Länsstyrelsen i Gotlands län.
Foto: Caroline Bernander. Illustrationer: Niklas Johansson.

Naturstigen i Hörsne Prästänge

En naturstig leder dig genom området. Den är drygt en kilometer lång och har blå/vit markering. Tidvis kan vissa partier vara så blöta att stövlar rekommenderas. I ängbetet och hagen kan det finnas betesdjur. Stigen fram till själva ängbetet är bred och relativt plan. Därefter fortsätter naturstigen på mer ojämn mark.

Välkommen ut i en varierad natur!

1. Skogen som sköter sig själv

När du går vägen in från parkeringen passerar du ett skogsområde där naturen får sköta sig själv i så stor utsträckning som möjligt. Bara träd som fallit över vägen och naturstigen flyttas undan. För 100 år sedan var det ännu hävdad ängsmark här. Lövträd dominerar, men det finns också en del gran och tall. På våren finns gott om blå-, vit-, och gulsippor innan löven på träden slår ut. Då blir det så mörkt på marken att det nästan inte finns någon markväxtlighet alls.

Med lite tur kan du se mindre hackspett i skogen. Den trivs där det finns gott om döda lövträd. Ek, ask, lundalm och vildapel är vanliga trädslag i detta område. Hassel, kornell, olvon och skogstry är vanliga buskar.

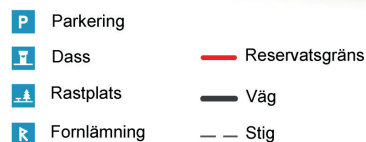
2. Bryan med vatten till djuren

Till höger ser du en grop strax innan torrdasset. På vintern och våren brukar den vara vattenfylld, på sommaren och tidig höst oftast torr. På gotländska kallas en sådan grop för brya och grävdes ut för att ge betesdjur tillgång till vatten.

3. Det hävdade ängbetet

Nu kommer du in i själva ängbetet, alltså det område som ännu sköts som änge. Det innebär fagning (städning) på våren, slåtter och höbärgning i juli, efterbete i september-oktober och röjningar i träd- och buskskikt under hösten och vintern. Ett gotländskt änge ska innehålla en lagom blandning av träd, buskar och öppna ytor. Det ska finnas solbelysta ytor, men även skugga. Vissa delar är fuktigare, andra torrare. Ett änge får inte tillföras gödsel utifrån och marken får inte plöjas och besås. Bara det som naturligt växer får finnas.

Ängsbruket började redan på järnåldern – kring 1000-talet – och på en karta från sekelskiftet mellan 16- och 17-hundratalet var hela det område som reservatet nu omfattar änge. Syftet med ängbetet var att ge vinterfoder till kreaturen. När man under 1800-talet började med vallodning på åkermark,

upphörde höskörden i ängbetet. Vallodning gav mycket större skörd med mindre arbete.

Artrikedomen är stor på ängbetets öppna ytor. Det kan finnas 50 olika arter av örter, gräs och starr på en enda kvadratmeter. Tolv orkidéarter har setts i ängbetet, men alla blommar inte samtidigt. Vanligast är brudsporre, nattviol och tvåblad. På de fuktigare ängsyrtorna kan man se kärrknipprot, Jungfru Marie nycklar och blodnycklar. Rikedomen av blommande örter gör att stora mängder fjärilar flyger i ängbetet innan slåttarna.

På trädens stammar växer många olika arter av lavar. Ett exempel är lunglav, som är en stor grågrön lav som är lätt att se. I maj och juni har du störst chans att få syn på Gotlands landskapsfågel, halsbandsflugsnappare. Den häckar med flera par i ängbetet.

I ängbetet finns gott om träd, men de står ganska glest. Ek, skogsalm, lundalm och ask dominerar. En del träd är hårt beskurna, klappade på gotländska, hamlade på rikssvenska. Förr togs en betydande mängd lövfoder, som torkades och användes som djurfoder på vintern. Träden behövs i ängbetet, inte bara för att de gav foder, utan också för att skapa lagom skugga och för att genom lövfallet tillföra ängsyrtorna näring.

Ängsboden byggdes 1989-90, av snickaren Fritz Ahlström som bodde i bygden. Allt virke till boden, ek, alm, fur och gran högg i ängbetet och sågades på bysågen. Byggnaden är gjord i bulhusteknik, ett traditionellt byggnadssätt på Gotland.

4. Beteshagen

När du passerat hägnaden kommer du in i det område som betas. Innan skiftesreformerna lät man kreaturen gå fritt på skogen och i andra allmänningar och man hägnade in den åkermark och ängsmark där man inte ville att de skulle beta. Numera hägnar man in de betesområden där djuren får vara.

Naturbetesmarker har mer eller mindre träd och buskar. Om det blir för skuggigt på marken försämras markbetet. Å andra sidan kan djuren beta löv och kvistar från träd och buskar och hitta välbehövlig skugga på varma sommardagar. Lagom med träd och buskar i betesmarkerna är bra.

5. Spår från förr

Tittar du noga kan du se stensträngar och rösen här och där. Det är fornminnen från brons- och järnåldern och visar att folk har bott här och brukat marken redan omkring 1500 f.kr. En del av stenformationerna är dock gjorda i ganska sen tid.

6. Död ved

Ett mål med skötseln av beteshagen är att det ska finnas mycket död ved här. Därför får alla träd som dör ligga kvar, vilket gynnar insekter och andra småkryp och trädlevande svampar.

7. Den fuktiga delen av ängbetet

När naturstigen passerar hägnaden är du åter i själva ängbetet. Den yta du först passerar är ängbetets fuktigaste och mest orkidérika område. Har du tur kan du även få syn på åkergröda och vanlig padda här.

8. Åter i skogen

Efter nästa hägnadspassage är du åter i den täta skogen där naturen får sköta sig själv. Spår som diken och rösen visar att det varit odlad mark här, men när hävderna upphör tar naturen snabbt tillbaka området.

9. Äppelträdgården

Bredvid parkeringen finns ett klonarkiv för gamla gotländska lokalsorter av äpplen. Naturskyddsforeningen anlade trädgården med start 1997. Ett tjugotal olika äppelsorter är här sparade för framtiden. De flesta sorterna representeras av två träd. Äppelträdgården ligger utanför naturreservatet.